

טבת תשפ"ד
ינואר 2024

הצפנה באמצעות ספר הקוד של בנטלי אל"ם בדימוס דניאל רוזן

רקע – ההנהלה הציונית וספרי קוד טלגרפיים

ההסתדרות הציונית העולמית, שהוקמה בשנת 1897 בהחלטת הקונגרס הציוני הראשון שהתכנס בבזל, שווייץ, הוכרה לפי כתב המנדט על ארץ ישראל משנת 1920 כגורם המייצג את האוכלוסייה היהודית בעניין הקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל.

לאחר כיבוש ארץ ישראל בידי הבריטים הוקם ביפו בשנת 1918 משרד 'ועד הצירים' (Zionist Commission), שעבר לירושלים בשנת 1919. עם הפסקת פעילות 'ועד הצירים' בשנת 1921 הפך המשרד למשרד ההנהלה הציונית. בשנת 1929, בעקבות החלטות הקונגרס הציוני ה-16 שהתכנס בציריך, הוקמה 'הסוכנות היהודית' לארץ ישראל, לצד ההסתדרות הציונית, והמשרד בירושלים הפך למשרד הסוכנות היהודית.

הגוף המהותי בסוכנות היהודית היה 'המחלקה המדינית', שניהלה את ענייני החוץ של היישוב ואת המגעים עם השלטונות הבריטיים.

ההנהלה הציונית ניהלה את התנועה הציונית ואת היישוב בארץ ישראל ממשרדים בלונדון ובירושלים, וקיימה קשרים ענפים עם קהילות יהודיות בעולם. קשר זה נעשה בין היתר במברקים (טלגרמות) שהועברו באמצעות משרדי הדואר האזרחיים. התשלום למברקים אלה היה לפי מספר המילים במברק, וכדי לחסוך בהוצאות נהגו להשתמש ב'קודים טלגרפיים' מסחריים – ספרים עבי כרס, שאיפשרו להפוך משפטים שלמים למילת קוד בודדת. התעריף למשלוח טלגרמות התבסס על מילים של עד עשר אותיות, לפיכך נהגו לחבר יחד שתי מילות קוד כדי לשלם רק עבור מילה אחת. ההוצאה הכספית על משלוח מברקים הייתה מהותית, והחיסכון הכספי בהוצאות למשלוח מברקים עקב השימוש בקוד טלגרפי היה משמעותי.

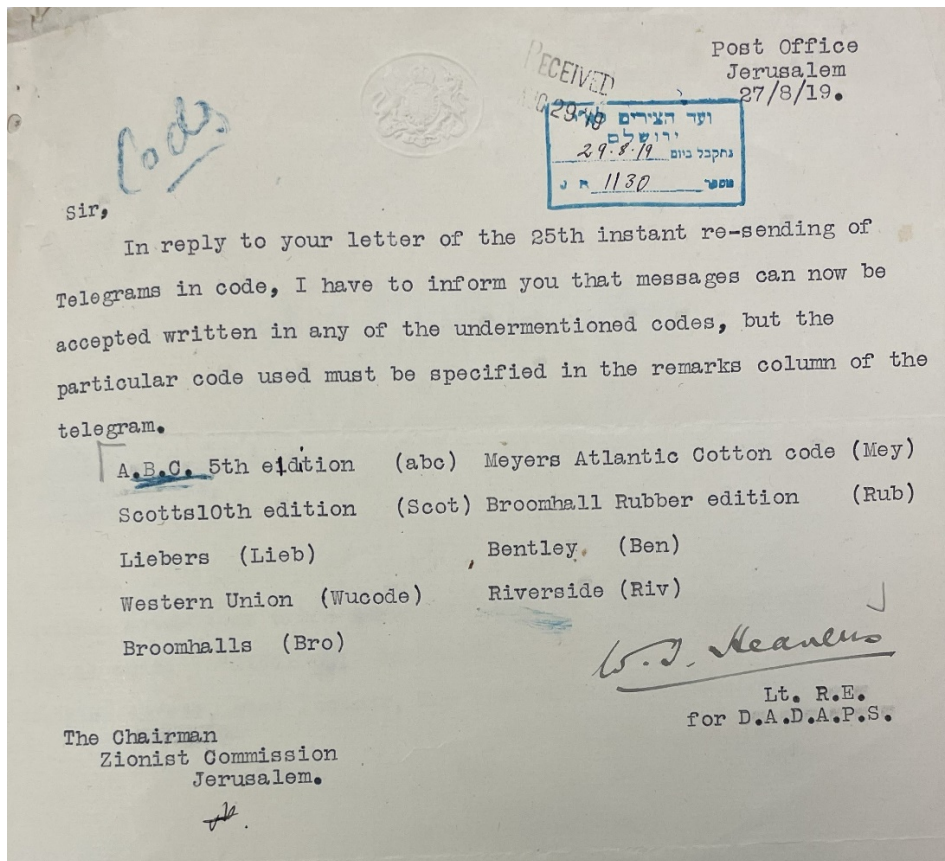
בשנת 1919 הסיר הממשל הצבאי הבריטי בארץ ישראל את האיסור על שימוש בקודים טלגרפיים מסחריים (שהונהגו כאמצעי צנזורה במהלך מלחמת העולם הראשונה). משרדי ההנהלה הציונית בלונדון ובניו יורק ומשרד ועד הצירים בירושלים ביצעו 'מחקר' על קודים טלגרפיים, ובחרו בשניים מהקודים הטלגרפיים המקובלים באותה העת: הקוד של רודולף מוסה (Rudolf Mosse Code) בשפה הגרמנית, ששימש לקשר עם הקהילות 'האשכנזיות'¹, והקוד של בנטלי (Bentley's Phrase Code) בשפה האנגלית,² ששימש לקשר עם קהילות דוברות אנגלית. במשרד בירושלים השתמשו בקוד בנטלי. בהתאם להנחיות, על המברק ציינו בעת העברתו למשרד הדואר באיזה קוד הוא נכתב.

כדי ליעל את השימוש בקוד נהגו המשתמשים בספרי קודים טלגרפיים להוסיף 'נספח פרטי' (Private Supplement) שכלל משפטים ומונחים אופייניים להם, וכך עשתה גם ההנהלה הציונית, ובשנת 1920

¹ השפה 'המעשית' בהנהלה הציונית באותם הימים הייתה גרמנית.

² ארכיון ציוני מרכזי (אצ"ם) S6\5500. המהדורה הראשונה של ספר הקוד של בנטלי, משנת 1909, זמינה ב: <https://ia902309.us.archive.org/25/items/bentleyscomplete00bentrich/bentleyscomplete00bentrich.pdf> מהדורת 1945 של ספר הקוד של בנטלי זמינה ב: <https://people.duke.edu/~ng46/collections/bentleys-second-phrase-1945.pdf>

אישר הנציב העליון שימוש בקוד טלגרפי פרטי גם בפלשתינה. השימוש בקוד טלגרפי זה המשיך כאשר המשרד הפך למשרד ההנהלה הציונית, ובהמשך – למשרד הסוכנות היהודית.³

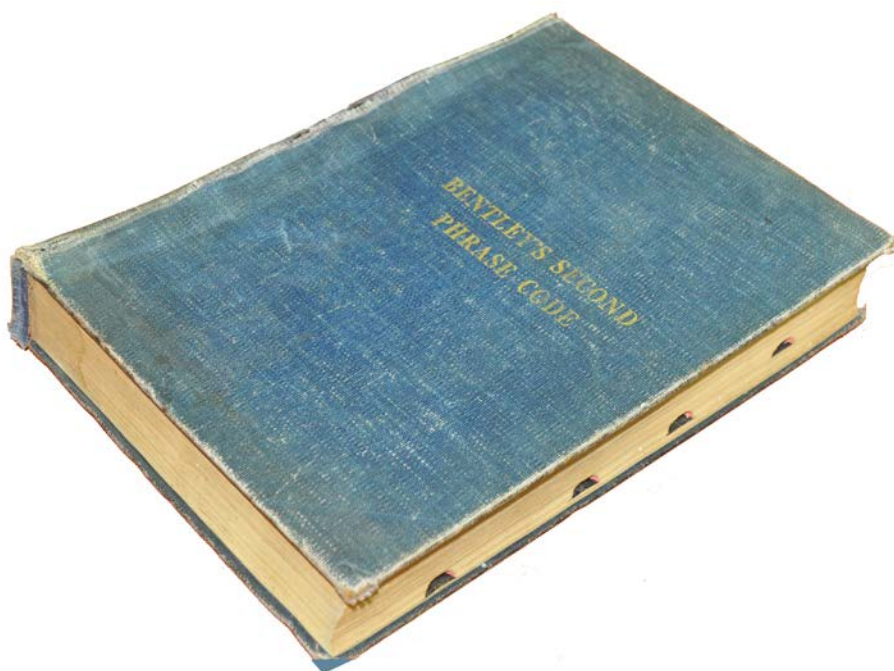
אישור שימוש בקודים טלגרפיים

לכב' יו"ר ועד הצירים, ירושלים

ניתן להשתמש בתשעה קודים טלגרפיים מסחריים. יש לציין על המברק באיזה קוד משתמשים.⁴

27 באוגוסט 1919

אצ"ם S30\2504\3

ספר הקוד של בנטלי

³ אצ"ם S30\2504\3, S24\418, KKL5\38

⁴ מכתב בחתימת משנה למנהל הדואר הצבאי – Deputy Assistant Director Army Postal Services. שירותי הדואר לאזרחים הופעלו בידי הצבא הבריטי עד להקמת מחלקת הדואר והטלגרף של ממשלת המנדט ב-1 ביולי 1920. דניאל רוזן, **התקשורת בארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי: דואר מברקה טלפון ורדיו**, העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, התשע"ט – 2019, עמ' 23.

TELEGRAPHIC ADDRESS :— HICOM, JERUSALEM.

GOVERNMENT HOUSE
JERUSALEM.

11th August 1920.

15-8-20
1130

Dear Dr Eder,

The High Commissioner would like you to know that the embargo on private telegraphic codes is being removed as and from today in Palestine. The Postal Authorities desire however to have a copy of each code used at the G.P.O. to which I presume you would have no objection.

Yours sincerely

Rd Stone

Dr Eder,
Zionist Commission,
Jerusalem.

with certain exceptions, a list of which is being supplied to you by the Post Office

**אישור שימוש
בקודים
טלגרפיים
'פרטיים'**

לכב' ד"ר [דוד] אידר,
ועד הצירים, ירושלים

הנציב העליון מבקש
לידע אותך שהאיסור
על שימוש בקודים
טלגרפיים פרטיים
בפלשתינה בוטל. יש
להפקיד את הקוד
הפרטי במשרד
הדואר.

11 אוגוסט 1920

אצ"ם S30\2504\3

1130

29th August 1920.

The Director of Posts and Telegraphs,
Jerusalem.

I beg to enclose a further list of words added to the Special Supplement to the Bentley Code, which we propose to use. The list is composed of words not in the Code, geographical names, and the Jewish Colonies in Palestine.

General Secretary,
Zionist Commission.

**הקוד הטלגרפי
'הפרטי' של
ההנהלה הציונית
הופקד בידי מנהל
הדואר בירושלים**

לכב' מנהל הדואר
והטלגרף, ירושלים

מצורף הנספח
(Supplement) לקוד
הטלגרפי של בנטלי,
שאנו מתכוונים
להשתמש בו.

מוזכר כללי, ועד
הצירים

29 באוגוסט 1920

אצ"ם S30\2504\3

T.76

1130

GOVERNMENT HOUSE

JERUSALEM

30th August 1920.

Sir,

I have to acknowledge the receipt of your letter
No. 1130 dated 29th instant and to thank you for the Special
Supplement to Bentley's Code which was enclosed there ~~in~~

I am,

Sir,

Your obedient servant,

R. E. Hudson

Lt. Colonel R.E.
Postmaster General.

The General Secretary,

Zionist Commission,

Jerusalem.

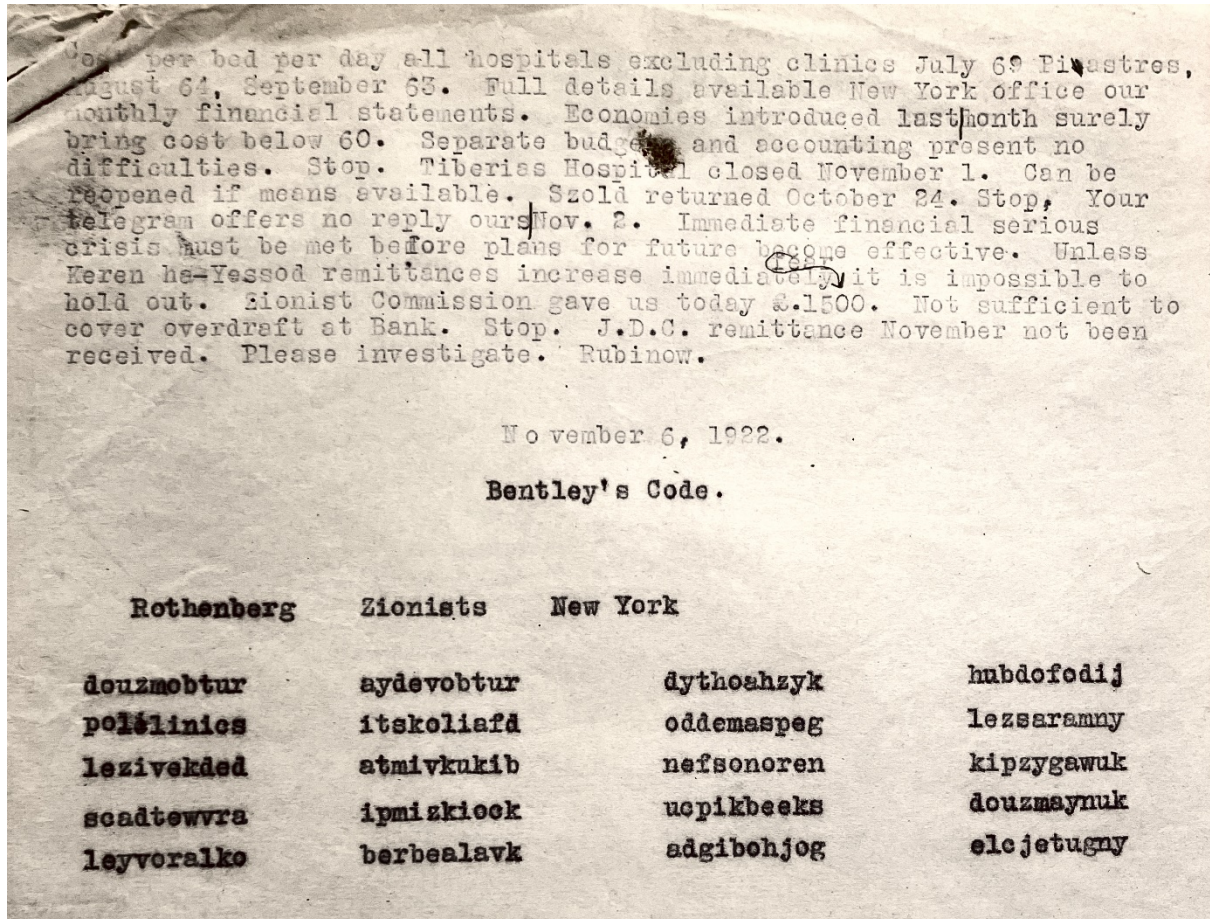
אישור על הפקדת הקוד הטלגרפי 'הפרטי' במשרד הדואר המנדטורי בירושלים
מכתב בחתימת לוטננט-קולונל וויליאם הדסון, קצין קשר בחיל ההנדסה המלכותי, שהקים את מחלקת הדואר והטלגרף
בממשלת המנדט וניהלה עד פרישתו לגמלאות בשנת 1937
אצ"ם S30\2504\3

Observance(s) * Read number on left of next five-letter code word in telegram, instead of meaning on right of it.

October

Code word Number	Meaning	Code word Number	Meaning
52463	nexni Observance(s)	52538	nfoon OBTAINED—continued.
4	nexoc Strict observance (of)	9	nfovuv Obtained by
5	nexur Observation(s)	52540	nfoyd Obtained for
6	nexva §225 †	1	nfuar Obtained from
7	nexyt Observe(s)	2	nfufo Obtained it (them)
8	neyaa To observe	3	nfufo To be obtained [{"SECURING"}]
9	neybe Observed	4	nfulu Obtaining (see also "GETTING" and
52470	neydv Been observed	5	nfuuy Obviate(s) (see also "AVOID")
1	neyeh Must be observed	6	nfuuy Obviate(s) the necessity (for)
2	neyfr Not observed	7	nfuze 470 (numeral) †
3	neygp 467 (numeral) †	8	nfyah Obviated (see also "AVOIDED")
4	neyhy Strictly observed	9	nfyey Obviating
5	neyit To be observed	52550	nfyfi Obvious(ly)
6	neyjd Observing	1	nfyic (for) Obvious reasons
7	neykj Obsolete	2	nfyko Occasion(s) (see also "CAUSE," "OP-
8	neyli Obstacle(s) (to)	3	nfyov As occasion demands
9	neymu No obstacle (to)	4	nfyru As occasion occurs
52480	neynm Obstacle(s) in the way (of)	5	nfyru For the occasion
1	neyox Remove obstacle(s) (to)	6	nfyas (on) Future occasion(s)
2	neyro Obstinacy	7	nfyum If occasion
3	neysw §226 †	8	nfyve §228 †
4	neytz Obstinate(ly)	9	nfyxx (on) Last occasion
5	neyuk Very obstinate(ly)	52560	ngaec (on) Next occasion
6	neysv Obstruct(s) (see also "HINDER" and	1	ngaiz No occasion (to)
7	neywl £12-18s.-9d. † [{"PREVENT"}]	2	ngale No occasion to do so (as)
8	neyxf Obstructed (see also "HINDERED" and	3	ngana (on) Present (This) occasion
9	neyyn Obstructing (tion(s)) [{"PREVENTED"}]	4	ngaop Should occasion arise
52490	neyzc No obstruction(s)	5	ngasu Occasional(ly)
1	nezap Obstructive	6	ngauw Occasioned (see also "CAUSED")
2	nezal Obstructive tactics	7	ngawo £13-1s.-3d. †
3	nezij Very obstructive	8	ngaxy Occasioned by
4	nezja Obtain(s) (see also "GET" and "SE-	9	ngayi Occasioning
5	nezme Can obtain [{"CURE"}]	52570	ngedi Occidental
6	nezoy Can you obtain	1	ngeik Occupant(s)
7	nezpu 468 (numeral) †	2	ngeor Occupation(s) (see also "EMPLOYMENT")
8	nezsi Cannot obtain	3	ngeup Occupied (in)
9	nezun Do utmost to obtain	4	ngevy Fully occupied (in)
52500	nezyh Might obtain	5	ngewe Not occupied (in)
1	nezzo Must obtain	6	ngexa Occupier(s) (of)
2	nfaaz Obtain about	7	ngeyb Occupies
3	nfaad Obtain for	8	ngiam Occupying
4	nfaef Obtain it (them)	9	ngibi 471 (numeral) †
5	nfaih Shall we (I) obtain	52580	ngiez Occur(s) (see also "HAPPEN")
6	nfama The utmost can obtain (is)	1	nginu Do not let it occur again
7	nfaoj To obtain	2	ngipy How did it occur
8	nfavi Try to obtain	3	ngiys If it (this) occurs again
9	nfaye What is utmost can obtain	4	ngoak When did it occur
52510	nfazy 469 (numeral) †	5	ngode Will see it does not occur again
1	nfeak Will obtain	6	ngoem Occurred (see also "HAPPENED")
2	nfede Obtainable (see also "GET" and "SE-	7	ngofy Occurred during
3	nfeem Easily obtainable (at, in) [{"CURE"}]	8	ngoiw Occurrence(s)
4	nfefy If not obtainable (at, in)	9	ngoki §230 †
5	nfeiw £13-0s.-0d. †	52590	ngono Occurring
6	nfeki If obtainable (at, in)	1	ngoos Ocean
7	nfeno Not obtainable (at, in)	2	ngotu Ocean Island (Pacific Ocean)
8	nfeos Not obtainable here	3	ngouj Ochre
9	nfetu Nothing obtainable	4	ngoyg O'clock (see also "TIME")
52520	nfefuj Now obtainable	5	ngoza October
1	nfeyg Obtainable anywhere	6	nguad 1st October
2	nfeza §227 †	7	ngubu 2nd October
3	nfibe Obtainable at	8	nguen 3rd October
4	nfihe Utmost obtainable	9	nguga 4th October
5	nfihy Obtained (see also "GOT" and "SE-	52600	nguir 5th October
6	nfiit Can be obtained (at, in) [{"CURED"}]	1	nguom 6th October
7	nfiil Can it be obtained (at, in)	2	ngusy 7th October
8	nfiim Cannot be obtained (at, in)	3	nguuf 8th October
9	nfimv Have not obtained	4	nguvo 9th October
52530	nfiro Have obtained	5	nguxe §231 †
1	nfiok Have you obtained	6	nguyk 10th October
2	nfiyn If not obtained	7	nguzi 11th October
3	nfoaw If obtained	8	ngyaz 12th October
4	nfofi May be obtained (at, in)	9	ngydo 13th October
5	nfojy Might be obtained (at, in)	52610	ngyef 14th October
6	nfoke Not obtained	1	ngyih 15th October
7	nfofo Obtained at (in)		

השימוש בספר קודים זה נעשה כך: הצד המשדר ממיר את המילה או הביטוי הראשון בטקסט הגלוי לקוד של חמש אותיות, וממשיכים כך עד שכל תוכן הטקסט הגלוי נרשם בקודים של חמש אותיות. בצד הקולט ממירים את הקודים של חמש אותיות לטקסט גלוי.

הסבת מברק לקוד בנטלי – דוגמה (נובמבר 1922)

הטקסט המקורי רשום למעלה. המברק בקוד בנטלי רשום למטה. השימוש בקוד הביא לחיסכון כספי מהותי, שכן כמות המילים במברק צומצמה מהותית

אצ"ם 1113/792

גופים ממשלתיים ועסקיים נהגו לציין בראש נייר המכתבים שלהם קוד מקוצר לטלגרמות (כדי לחסוך ברישום כתובת מפורטת ולמנוע טעויות) ואת הקודים הטלגרפיים שבשימושם, וכך עשתה גם הסוכנות היהודית.

הסוכנות היהודית בשביל ארץ ישראל
THE JEWISH AGENCY FOR PALESTINE.

11
A

TELEPHONE: MUSEUM 3817 (4 LINES)

TELEGRAMS: "ZIONIBURO, LONDON

CODES: BENTLEY'S AND MOSSE'S.

77, GREAT RUSSELL STREET,

LONDON, W.C.1.

In reply please address the Secretary,
and quote the following Reference No.

13th August, 1931.

The General Secretary,
Jewish Agency for Palestine,
Jerusalem.

Dear Sir,

In reply to your letter of the 4th inst.
I am enclosing herewith another copy of the new code
supplement.

Copies will also be sent to the names
indicated by you next week, but, meanwhile we are using
it only when coding to you.

Yours faithfully,

P. Polinsky

נייר מכתבים רשמי של הסוכנות היהודית משנת 1931, עם כתובת טלגרפית
(ZIONIBURO, LONDON) והקודים הטלגרפיים שבשימושה (BENTLEY'S and MOSSE'S)
המשרד בירושלים פעל מספטמבר 1919 בכתובת הטלגרפית ZIONICOM, JERUSALEM
אצ"ם S25\418

הצפנה באמצעות ספר קוד טלגרפי

בתקופת המנדט הבריטי, מרכז הכובד של פעילות המחלקה המדינית של הסוכנות היה בלונדון, ומעת לעת נדרש לקיים קשר מוצפן עם המנהיגות בארץ. קשר זה נעשה במברקים שהועברו באמצעות משרדי הדואר האזרחיים.

ההצפנה נעשתה בדרך של הוספת מספר למספר החמישייה בספר הקוד הטלגרפי, ושידור חמישייה 'מוסטת' בערכו של מספר זה, כאשר 'ההסטה' נקבעה לפי מספרו הסידורי של המברק. קולט המברק איתר את מספר חמישיית הקוד במברק המוצפן, החסיר ממנה את מספר הקוד, ומצא את מספר החמישייה המקורית.

שיטת הצפנה זאת נראתה יתמימה, שכן המברק המוצפן נראה כמו מברק ירג'לי, ומשרדי הדואר לא זיהו שהמדובר במברק מוצפן. הנחיות מפורטות לביצוע ההצפנה מוצגות במסמך הבא:

SPECIAL CODE

1. Number your cables, starting with 51. (We from our end will also number our cables starting with 51).
2. The first two words in the text of the cable should always start with the words "SPECIAL" and the NUMBER of the cable (whether it be 51, 52, 53, etc.). However, these first two words (for instance "Special 51") should always be in the regular Bentleys code, for the number is the key to the code, as for instance:

SPECIAL (in the regular code means) SAEDT
51 (in the regular code means) LEWER

3. The key to cable No. 51 is 6. You get this by adding the 5 and the 1 in the number 51.

In your second cable, the key will be 7, because the number of your cable will be 52, etc.

4. Now in order to be able to use this key (6 in your first cable, for instance), you look up the regular code word in the code book and then count down 6 code words. This means that the sixth code word from the regular code word will be the special code word.

As for instance in cabling to us the following special cable,

"SPECIAL 51 WRITING FULLY CONFIRMED",

it should read in the special code as follows:

"SAEDTLEWER (these two words in the regular code)

WRIKTDAZAR (these words in the special code, which we got by having counted down six code words from the regular code words.)

5. When you send us a cable, in counting the code words, you must always count down.

When you receive a cable from us, you must count up in order to get the real meaning of the cable.

Likewise, when we receive a cable from you, we count up; and when we send you a cable, we count down.

6. This system means that each and every cable that is sent out by you in the special code will have a different key, as for instance:

cable 52 the key will be 7
cable 53 the key will be 8
cable 54 the key will be 9

7. The important thing is to count down (when sending us a cable) correctly, using the regular code as the basis.
8. Would also suggest that you use the word "Neumann" before "Jevagency" when sending cables, so that it comes to me directly.

הוראות להצפנת קוד בנטלי, כנראה משנת 1933

אצ"ם 17/51

במהלך מלחמת העולם השנייה שוב הוטלו מגבלות צנזורה ונאסר לשלוח מברקים מוצפנים. משלוח המברקים בין משרדי הסוכנות היהודית בירושלים ללונדון נעשה בצורה חשאית – שירות הקשר של 'ההגנה' הקים משדר גלים קצרים רב-עוצמה ב'תחנת שרה' ב'סליק' תת-קרקעי שבקיבוץ גבת, והפעיל תחנת קליטה בלונדון, שקיימה קשר רציף מהארץ ללונדון מיולי 1939. תחנת 'שרה' פעלה בשיטה של שידורי מורס ללא מענה, וכל מברק שודר מספר פעמים, כדי להגדיל את סיכויי קליטתו. קבלת המברקים אושרה במברק 'תמים' רגיל באמצעות משרדי הדואר. עקב הרחבת פעילותו של חיל האוויר הבריטי ברמת דוד וחשש מגילוי התחנה היא הועברה בשנת 1943 לתל אביב.⁵

השינוי בשיטת ההצפנה באוגוסט 1946

ב-24 ביולי 1946 פרסמה ממשלת בריטניה 'נייר לבן' שהוקיע את הסוכנות היהודית, שהתכחשה לאחריותה ליתנועת המרי העברי, כארגון טרוריסטי, וקבע שהיא גורם מוביל בפעולות האלימות נגד הבריטים בארץ. מסמך זה התבסס על מברקי המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית שיורטו ופוענחו, וכך התברר להנהגה הציונית כי הבריטים מפענחים את הצופן בו השתמשו.⁶

עד אז, אנשי המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית חשבו את ההצפנה בה השתמשו לבטוחה ואמינה.

פרסום זה זעזע את המנהיגות הציונית, והביא בין היתר לשינוי בשיטת ההצפנה במחלקה המדינית של הסוכנות. באוגוסט 1946 שינתה המחלקה המדינית את שיטת החישוב של המספר הנוסף.⁷ שיטת החישוב החדשה לא העבירה את היחידות לעשיריות ואת העשיריות למאות.

לדוגמה, בשידור (בהצפנה):

85118 : מילת הקוד בספר היא :
 49454 : המספר הנוסף הוא :
 24562 : וסכומם הוא :

ובקליטה (בפענוח):

24562 : המילה שנקלטה היא :
 49454 : המספר הנוסף הוא :
 85118 : ותוצאת החיסור היא :

לפי שיטת חישוב זו, המספר הגדול ביותר הוא 99999.

המספר הנוסף היה מילה בספר מפתח (עברי), שהוסבה לספרות, כאשר אות עברית הומרה לספרה בשיטה הבאה:

אות עברית	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת
מספר	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4

⁵ דניאל רוזן, תחנת 'שרה' – הקשר בין היישוב בארץ למחלקה המדינית של הסוכנות בלונדון, אתר העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, אלול תשפ"א – אוגוסט 2021. ראו: <https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/sara1.03.pdf>

⁶ דניאל רוזן, העליונות המודיעינית הבריטית והתבססותה על פענוח צופני 'ההגנה', העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, תשפ"ד – 2024, עמ' 17–20.

ראו: https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/British_Intel_Superiority_1.0.pdf
 'הנייר הלבן הבריטי – ראו: https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/1946_White_Paper_1.01.pdf

⁷ מזכר פנימי (ללא חתימה) ל"א.א., נתנאל ורפאל", 11 באוגוסט 1946, ארכיון ציוני מרכזי (אצ"ם) S25\10941; מסמך לועזי תואם בשם: Instructions for Use מ-19 באוגוסט 1946, אצ"ם S25\8214.

11.8.46

א.א.
נתנאל
רפאל

החל מיום קבלת מכתב זה יש לבטל את אופן הוספת המספרים הנהוג עד כה ולנהוג לפי הכלל דלקמן:

1. אם המלה המתאימה בספר המפתח היא "נמצאת" יש להפוך את כל המלה למספרים לפי הסדר הזה " נ מ צ א ת " " 4 4 1 9 4 5 " ז.א. יש להוסיף 41.945;

אם המלה היא "סוף" יש להוסיף 8.062 (כ ט ו ף = 8 6 6 2); אם המלה היא "זה" יש להוסיף 57 (ו ה = 5 7); "כשביל" = 31.232.

לפי כלל זה: (א: משתמשים באותיותיה של כל המלה, אם המלה אינה מכילה יותר מ-5 אותיות, ב) אין מחשבים באפסים, בחשבון הערך המספרי של האותיות, כיוצא מהדוגמאות דלעיל.

אם מלת המפתח היא בת שש אותיות או יותר אין להשתמש אלא בחמשת האותיות הראשונות לדוגמא: "משתמשים" יש להתחשב רק באותיות מ ש ת מ ש = 3 4 4 3 4, ז.א. 34.434; "התפתחות" יש לקחת רק את האותיות ה ת פ ת ח = 8 4 8 4 5 ז.א. 84.845; "מכתבים" להתחשב רק בחמש האותיות הראשונות = 1 2 4 2 4 ז.א. 12.424 הכלל הוא לא להשתמש ביותר בחמש אותיות הראשונות של מלה שיט בה יותר אותיות.

2. יש להנחיה שיטת חשוב חדשה כדלקמן: גם בחכור וגם בחסור אין להעביר את היחידות לעשיריות ואח העשיריות למאות וכו' בזה דוגמאות: אם המושג בספר הגדול הוא 85.118 ויש להוסיף 49.454 יוצא המספר 24.562 לפי הדוגמא דלקמן:

$$\begin{array}{r} 85.118 + \\ 49.454 \\ \hline \end{array}$$

$$24.562 \text{ ואז יש להבריך}$$

אם המספר הוא 96 231 ויש להוסיף 54.083 יוצא המספר 40.214 לפי הדוגמא דלקמן:

$$\begin{array}{r} 96.231 + \\ 54.083 \\ \hline 40.214 \end{array}$$

אותו חכור בחסור (בפענוח) דוגמא א.:

$$\begin{array}{r} 24.562 - \\ 49.454 \\ \hline 85.118 \end{array}$$

דוגמא ב.

$$\begin{array}{r} 40.214 - \\ 54.083 \\ \hline 96.231 \end{array}$$

לפי שיטה חשוב זו לא יזמיע מספר גדול מ-99999 (ז.א. 5 ספרות)

3. אנו שוב מעירים את השומת לבכם שיש להקפיד מאד ברישנות בזמן הדבנת המברקים כי רבו בזמן האחרון הטעויות בחשוב (בעיקר מרז)

4. נא לאשר את קבלת המכתב ואז נתחיל לנהוג לפי שיטה זו.

הוראות להצפנת הקוד של בנטלי ('הספר הגדול'), 11 באוגוסט 1946

אצ"ם S25\10941

ממסמכים בריטיים ניתן ללמוד כי למרות פשטות ההצפנה, הבריטים לא הצליחו לפענח את ההצפנה אחרי השינוי של אוגוסט 1946, כנראה משום שהמספר הנוסף, ששימש כימפתח צופן, לא היה ניתן לחיזוי והוחלף תדירות.

כך, בפנייה לראש שירות הביטחון הבריטי MI5 מ-18 ביולי 1947, בבקשה להוצאת צו מעקב אחר משרדי הסוכנות היהודית בג'נבה, נכתב: "... למדנו מהמקור CUBIST כי רענן [מרים רענן, מזכירתו של טדי קולק] ביקשה ממוסד הסוכנות היהודית בפריז לשלוח לג'נבה עותק של ספר קוד בנטלי. כזכור, הסוכנות מקיימת מערכת תקשורת מוצפנת בין פלשתינה, לונדון, פריז וניו-יורק, באמצעות מברקים מוצפנים שעד עתה לא הצלחנו לפענח. הצופן מבוסס על ספר הקוד של בנטלי וברור שג'נבה תצורף לרשת זו..."⁸.

521. (Copy in: SF.92/Jewish /Switz)

D.D.G. (through B.3.a. Mr. Robertson).

We have reason to believe that the Jewish Agency's Office in Geneva is likely to become an important centre for intelligence activities. The Agency have maintained a small office there for some considerable time but the functions of this office, which has hitherto been manned by one official only, have not appeared to be of particular security interest. We learn now of the appointment to the Geneva office of two members of the Jewish Agency intelligence organisation and we feel therefore that we should pay more attention to the activities that are carried out there.

The two members of the intelligence organisation are Gideon RUFFER, known to us since 1944 as an active Jewish intelligence officer, and Miriam RANAN, Teddy Kollek's private secretary who, since Kollek's departure for Palestine in April, has been desling with his work in the London office. Both these persons are on a sufficiently high level within the Jewish Agency intelligence organisation to warrant careful scrutiny of their activities in any part of the world.

A further point of interest regarding the future status of the Geneva office is that we have learned from source CUBIST that RANAN has recently asked the Jewish Agency office in Paris to send to Geneva a copy of Bentley's code. It will be recalled that the Agency maintain, between Palestine, London, Paris and New York, a communication system in the form of coded cables which have so far proved unbreakable. This code is based on Bentley's and it seems clear that Geneva is to be added to this communications network.

I should be grateful therefore if you would give your approval to an application for an R.O.W. on "Any Name" at the Agency's Geneva address. The necessary forms are attached.

B.3.a.
18.7.47.

Paula Stiebel
P. Stiebel.

"הסוכנות מקיימת מערכת תקשורת מוצפנת בין פלשתינה, לונדון, פריז וניו-יורק, באמצעות מברקים מוצפנים שעד עתה לא הצלחנו לפענח. הצופן מבוסס על ספר הקוד של בנטלי"

The National Archives KV 2/1435

⁸ בקשת אגף B.3.a בשירות הביטחון הבריטי אס"איי-5 לצו מעקב אחר משרד הסוכנות היהודית בג'נבה, 18 ביולי 1947, The National Archives KV 2/1435

סיכום

השימוש בקודים טלגרפיים במחצית הראשונה של המאה ה-20 היה דרך מקובלת לחסוך בהוצאות הכספיות על שליחת מברקים (טלגרמות), וגופים שנהגו לשלוח מספר רב של מברקים, כולל משרדי ההנהלה הציונית והסוכנות היהודית, עשו שימוש קבוע בספרי קודים טלגרפיים, ופרסמו ברבים את ספרי הקודים שבשימושם.

כדי לייעל את השימוש בקודים טלגרפיים, ארגונים נהגו להוסיף לספר הקודים הטלגרפיים 'מוסף פרטי' (Private Supplement) שכלל משפטים ומונחים טיפוסיים לתעבורה הטלגרפית של הארגון, וגם ההנהלה הציונית והסוכנות היהודית עשו כן.

במדינות רבות הייתה נהוגה באותה עת צנזורה על דואר ומברקים. משרדי דואר קיבלו מברקים בקודים טלגרפיים רק לפי רשימה מוגדרת של קודים, והייתה חובה להפקיד 'נספח פרטי' בבית הדואר. משום כך הפקיד המשרד הציוני בירושלים בשנת 1920 'נספח פרטי' כזה במשרד הדואר והטלגרף בירושלים.

בתחילת שנות ה-30 פיתחה הסוכנות היהודית שיטה להצפנת מברקים שהומרו לקוד טלגרפי, כך שהמברק המוצפן ייראה כמברק 'תמים', ועצם השימוש בהצפנה לא יתגלה.

ראשי הסוכנות חשבו ששיטת הצפנה זו בטוחה ואמינה, אך הם התנדו, כפי שהתברר להוותם עם פרסום 'הנייר הלבן' הבריטי ביולי 1946.

בעקבות זאת יושמה שיטת הצפנה מתוחכמת יותר, אף היא מבוססת על הקוד הטלגרפי, וכנראה שהיא עמדה בפני הבריטים.⁹

שיטת הצפנה זו שימשה רק את המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית. שירות הקשר של 'ההגנה' השתמש בשיטות הצפנה שונות לחלוטין.

---

⁹ בין בכירי הסוכנות היהודית היו אנשים ששירתו בתפקידים בכירים במערך פיענוח הצפנים הבריטי בזמן מלחמת העולם השנייה, והייתה להם הבנה מקצועית בעניין. בין אלה: ולטר איתן, שהיה המנכ"ל הראשון של משרד החוץ.